

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Geloven geen zaak voor de luie stoel

Deuteronomium 32 : 11 en 12

We praten veel over geloven.
Dat is goed.
Het kan ook wel bijna niet anders.
Maar . . . wat is geloven?
Mijn oude gymnasium schoolwoordenboek geeft een heel lang betoog.
Geloof is: vertrouwen in de waarheid van iemands beweringen.
Het vast en onwankelbaar betrouwen op God.
Maar ook: het geloven in tegenstelling van weten. Bijv. Ik geloof het wel maar zeker weten doe ik het niet.
Eigenlijk kun je zeggen, volgens het woordenboek kunnen we er alle kanten mee uit.
Het is zeker weten, vast vertrouwen en juist niet zeker weten maar het tegengestelde van zekerheid.
Ook de Kerk heeft er het hare wel van gezegd.

In art. 22 van onze Nederlandse geloofsbelijdenis lezen we . . . geloof is maar een instrument waarmee wij Christus onze rechtvaardigheid omhelzen, en even verder . . . geloof in een instrument dat ons met Hem in de gemeenschap aller zijner goederen houdt.
Wat zware en wat ouderwetse taal.
Toch is het zo ongeveer wel duidelijk.
Geloven is gemeenschap hebben met de Heere God door Jezus Christus.

Zo spreekt ook de Bijbel er van en onze Catechismus niet minder.
We lezen van Henoch, die wandelt met God.

En deze Henoch krijgt daardoor een plaats in Hebreëën 11.
Door het geloof is Henoch weggenomen geweest.

Maar wat is wandelen met God?
Wat doet wandelen met God je?
Daarop geeft Mozes antwoord in zijn afscheidsrede van Deut. 32. Wandelen met God, LEVEN met God, is leven als een ARENDSJONGE.

Het lijkt er op, dat wij ons door dat woord wandelen in de war lieten brengen, zo door de jaren heen.

Je ziet er iets van in dat zoete gezang waar de prachtige 23ste psalm als volgt wordt verknoeid:

- De Heer is mijn herder
'k heb al wat mij lust
Hij zal mij geleiden
naar grazige weiden
Hij voert mij al zacht
aan waat'ren der rust.

Wandelen met de Heere voert onze gedachten zo'n beetje naar een stille zondagavond en een jongen die gezellig keuvelend met zijn meisje loopt of een grootvader die zijn kleinkinderen op een wandelingetje tracteert en de kinderen kouwen op een graspietje.

Maar dan vergissen we ons wel.
En dat gezang is er ook naast.
De Heere tekent ons door Zijn knecht Mozes een ander beeld van zich zelf.
Als een Arend, die zijn broed opwekt.
Mozes ontleent de tekening aan de bekende natuur.

De kale rotsen en het nest daar boven. Aan de rand, de dodelijke rand, van een ravijn. Reken maar dat Israël er van weet, 40 jaar in de woestijn geweest.

De jongen liggen veilig.
Wij zouden zeggen misschien: Dat is een mooi beeld voor hem die met de Heere wandelt. Veilig zelfs aan de dodelijke wereldrand. Maar . . . de Heere, Die zich tekenen laat als Arend wekt zijn broed op. Gooit de jongen over de rand. Ze moeten er uit.

Mensen, die het weten kunnen geven spannende verhalen van zo'n zijn broed opwekkende arend. De vleugels klappen, de snavel hakt er op in.

Is zo de Heere?
Mozes zegt van wel.
We zien het ook.
Zo heeft de Heere Abram gehaald uit de rust van familie en omgeving.

Zo zien we vaak het Woord van de Heer eerder onrust brengen in het leven dan wat wij rust gewoon zijn te noemen.

En al te vaak heeft de kerk bij haar gedachte bij haar verlangen naar rust de Heer aangepast.

Helaas niet ten onrechte was vaak het verwijt van de wereld dat de kerk alleen voor „middenstanders“ was. Het gezapige groepje!

De man diep in nood werd maar al te lang door de kerk voorbij gezien. In de achterbuurten kom je ook vandaag nog meer mannen en vrouwen van het Leger tegen dan vrijgemaakten, om nog te redden wat te redden is.

Wij hebben zo onze theorieën van kerkeuren die toch open staan.
En als je leest hoe het met de evangelisatie-uitgaven verloopt is het niet bepaald om bij te lachen.

Wat zijn er toch vaak „ vertroosters“ die niets anders weten dan rust en wees tevreden met Uw lot.

In hun gereformeerde baarden mompelen ze als uiterste vertroosting iets over Gods voorzienigheid, die rechtzinnige „oplossing“ voor alle vragen.

Maar: wandelen met de Heere . . . geloven . . . aan Christus deel hebben is wat anders dan klaar zijn.

Ik zou willen, dat vooral de jeugd van de kerk dat vandaag weer ging zien.

Wandelen met de Heere. Vergis je dan niet. Hij is als een Arend, Die zijn broed opwekt. Soms hang je, juist in dit wandelen, boven de ravijnen en doodvallen schijnt de enige mogelijkheid.

Wandelen met de Heere.
Laten we dan eindelijk onze schoenen

van onze voeten doen en onze rekenboeken dicht. Ook onze voorzienigheidstabellen.

Nooit hebben we de belofte ontvangen van een rimpeloos leven.

Nooit de belofte dat voor zulke wandelaars de luie stoelen klaar zijn gezet.

Er is wel een andere belofte.
De enige.

In de jacht en in ons hangen boven de afgrond in deze wereld misschien, zweeft de Heere daar boven.

Is de Heer een God van nabij. Als een arend, die neerschiet en de jongen vangt op zijn vlerken.

Geen vreemde. Zo horen we Mozes zeggen. Dat heeft een Israeliet meer gezegd dan het ons doet vandaag.

Vreemd en vijandig lagen in die oude dagen heel dicht naast elkaar.

Een vreemd volk is niet anders dan een vijandig volk.

Zwaar is de dreiging wanneer de profeten spreken van een volk dat vreemd is en vreemd van taal.

Maar — en dat is het wonder van Mozes-afschiedswoord — deze God is **geen** vreemde.

Ze kennen hem. Aan den lijve hebben ze Hem meegemaakt.

Dat is het wonder.
Ze maakten Hem mee als geen vreemde als geen vijandige. In Egypte en bij de Rode Zee.

Dat mopperend zondig volk in de woestijn. En toch God de Heere geen vreemde. Want in Israël mag de ark staan.

DAT is de rust. De rust van Gods trouw. De rust van het wandelen met de Heer.

De Heer wil geen vreemde zijn.
Voor Israël niet en ook niet voor ons.

Voor ons nog minder.
Wij mogen Hem kennen in Jezus Christus.

In Bethlehem, waar Die Heer zijn Zoon geeft.

Op goede vrijdag . . . en in Jozefs hof.
En geloven is wandelen met **die** God.

Dat is geen gezellig wandelingetje misschien.

Het kan spoken op deze tocht.
Spoken in je leven. Je kunt er soms radeeloos bij rondhollen.

Geloven, zó wandelen, geeft geen oplossing voor alle vragen.

Het is door alles heen weten onwankelbaar weten: Ik wandel met de Heer maar geen vreemde Heer wil Hij voor mij wezen. Ik wandel met de God van het kruis. Het kruis voor mij! Dat is het grootste Raadsel!

Dan is het geen doodoener meer, dan is het het wonder van ons leven als we zingen:

Rust mijn ziel Uw God is Koning.
Want — al weet ik vandaag niet wat me morgen gebeuren kan — ik weet aan Wien ik mij betrouwe.

Al hang ik boven de afgrond, al weet ik de oplossing niet.

Geen antwoord op het geschreeuwde: **WAAROM.**

Ik weet: **HET IS DE HEER**, de Heer van het KRUIS.

En zo blijft de rust toch over.
Niet alleen straks, maar NU al.

O. Flevo

H. Stolk

Liefde voor de kerk

Als er in onze dagen één ding nodig is dan is het zeker wel de liefde voor de kerk van Christus.

Maar als zo iets gezegd wordt is het tegelijk nodig zich er ter dege bewust van te zijn wat die liefde precies is en hoe ze functioneert.

Want er is heel veel **zogenaamde** en ook heel veel **troebele** liefde voor de kerk, liefde voor de kerk die met echte, concrete, Schriftuurlijke liefde niet veel te maken heeft.

Er is b.v. een liefde voor de kerk die in wezen niet veel meer is dan de ingenomenheid met ja, soms zelfs het afgodische vereren van een aantal **gedachten omtrent de kerk**. Liefde voor de kerk is dan in feite niet meer dan de liefde voor een **kerkidee**. Die kan soms zelfs tot een afgod worden waaraan men anderen, ja, uiteindelijk misschien ook zichzelf opoffert.

Er is ook een liefde voor de kerk die in feite niet meer is dan de sympathie voor het zich koesteren in een **groep van gelijkgezinden**. Vooral van die gelijkgezinden door welke men gewaardeerd wordt op een wijze als waarop men meent recht te hebben. In zo'n groep voelt men zich „thuis”. In de concrete kerk blijft men eenzaam. Men schijnt het vermogen te missen om met anderen dan die gelijkgezinden in Geestelijk contact te komen en te blijven.

Er is ook een liefde voor de kerk welke een liefde is voor een ideale kerk, of, beter gezegd voor een **kerk van ideale christenen**. Dat wil zeggen: van christenen zoals men zich die als ideaal voorstelt. Hoe men zelf is, is een zaak waar men zich niet zo bijzonder over bekommert. Deze liefde heeft vaak als complement een feitelijk wegstoten van wie niet aan het zelfgemaakte ideaal beantwoordt.

Er is voorts ook een liefde voor de kerk die geducht vermengd is met de **zucht naar macht, aanzien, invloed**. De in het hart gewortelde eierzucht en heerszucht heeft zich dan geworpen op de kerk als het „matariaal” waarmee men de aangeboren drift naar macht zoekt te bevredigen. Deze liefde bloeit daar waar men in een gemeenschap zo gevolgd en gehoorzaamd wordt als men dat, bewust of onbewust, begeert. Dat wil zeggen: daar waar men zijn eer- en heerszucht uitleven kan. Hoe vaak werd niet een kerk of kerkengroep een machtsobject in de hand van een kerkelijk leider of potentaat.

* * *

Dit alles heeft evenwel met echte liefde voor de kerk niets te maken.

Want pure liefde voor de kerk is heel wat anders.

Om met het begin te beginnen: ware liefde voor de kerk is vóór alles liefde voor onze Heer Jezus Christus.

Als de echte liefde tot Christus er niet is kan er ook van echte liefde voor de kerk nooit sprake zijn. Tegelijk is het ook zo dat als er echte liefde tot Christus in iemand leeft het bij hem ook vast en zeker komen zal tot liefde voor de kerk.

Liefde tot Christus — laten we dat nooit vergeten — kan evenwel alléén leven in een mens die wéét dat hij een groot zondaar is, die zelf niets anders bezit dan zonde en een oneindig grote schuld.

Die liefde tot Christus is iets unieks.

Ze is radicaal anders dan iedere andere liefde die in mensen bloeien kan. Want ze wordt geboren uit het overwonnen worden door de genade van God die ons in Christus is geopenbaard. En die genade heeft alleen overwonnen in mensen die gebroken van hart en verslagen van geest zijn en voor Gods Woord beven!

In andere mensen kan misschien wel eerbied, enthousiasme, bewondering voor Jezus leven, maar geen liefde voor de Zaligmaker.

En deze liefde voor de Heiland is onlosmakelijk verbonden, ja, één met het „los” zijn van deze wereld, van haar macht, goed, eer, genot. Ze is een liefde zo radicaal en zo exclusief dat ze de mens er toe brengt Jezus Christus te zoeken en **niets** buiten Hem. Ze is voorts onlosmakelijk verbonden met zelfverloochening, het vrolijk dragen van zijn kruis, het gehaat en vervolgd worden door de wereld — vooral ook door de wereld in de kerk.

* * *

Met deze liefde tot Christus is nu de liefde voor de kerk onlosmakelijk verbonden. Ze is er één mee.

Christus wil zich alleen laten liefhebben in zijn kerk. Hij accepteert eenvoudig geen liefde die niet ook liefde is voor zijn kerk. Deze liefde voor de kerk is voorts in de eerste plaats, ja, in feite alléén: liefde tot **mensen**. Liefde voor de mensen, voor **alle** mensen die tot de kerk behoren. Liefde dus voor alle mensen die van Christus zijn. Speciaal is het de liefde tot de kerkmensen met wie wij samen ergens één concrete kerk vormen, en die Christus op die wijze direct met ons verbonden heeft.

Neen, we hebben daarbij geen keus. We mogen daarbij niet selecteren. Allen die van Christus zijn, plaatst Christus voor ons op dat wij Hem in hen zouden liefhebben.

Deze liefde is voorts absoluut niet wat medegevoel. Ook niet het „stapel” zijn op, het weglopen met, het adoreren van medebroeders of zusters! Neen, ze is het **vasthouden** van hen die door Christus gegrepen zijn, het altijd zoeken van het goede voor hen. Het hen **allen in alles** dienen.

Deze liefde vindt voorts haar kracht en haar duurzaamheid niet in de voortreffelijkheid van de geliefden. Niet in hun gaven, deugden, aantrekkelijkheden. Neen, zij is krachtig en duurzaam in het gelovige weten dat **allen** in zichzelf arm, ellendig, walgelijk zijn voor God en dat in ons geen enkel goed woont.

Leden van de kerk van Christus ontmoeten elkaar niet en houden elkaar niet vast op de hoogten van hun gelovigheid, christelijkheid, gereformeerdeheid. Neen, dat gebeurt alleen in de diepten van de gekende en beleden zonden, van de eigen verdoemelijkheid en onwaardigheid. Deze drijven Gods kinderen naar elkaar toe en maken het hun gemakkelijk elkaar te ontmoeten en vast te houden!

Maar gelukkig, dat niet alléén. Gods kinderen ontmoeten elkaar en houden elkaar vast ook in de gemeenschappelijke verwondering daarover dat God zich over hen wilde ontfermen en hun steeds weer genadig is.

Ja, die wonderbare genade van God dat Hij ons, arme, nietswaardige zondaren aangenomen heeft en steeds weer aanneemt als zijn kinderen — dat is de voedingsbodem en krachtbron van de echte liefde tot **alle** medeleden van de kerk.

* * *

Deze liefde tot de kerk — dat is dus de liefde tot allen die tot de kerk van Christus behoren — moet vóór alles worden betoond, geactualiseerd in die kerkgemeenschap waarin God ons geplaatst heeft. We hebben wat dat betreft geen keus. We moeten die bewijzen in de „plaatselijke kerk”.

En die plaatselijke kerk is geen ideale! Ideale kerken zijn er niet. De kerk is een kerk van zondaren! Ja zeker van begenadigde zondaren. Maar zo toch van zondaren. Dat wil zeggen van mensen die met de oude kerk voor God belijden, dat ze met hun zondig leven zonder ophouden Gods heilige geboden overtreden, daardoor Gods toorn tegen zich verwekken en naar Gods oordeel op zich laden de eeuwige verdoemenis.

De kerk bestaat uit mensen die net zo zondig, ellendig, zelfzuchtig, eergierig, licht geraakt en lastig zijn als — **wijzelf** zijn.

En **deze** mensen moeten — neen **mogen!** — we liefhebben. Omdat ze ook Gods kinderen en dus onze **broeders** zijn. Zondige, lastige, nare broeders misschien, maar toch **broeders**

Ja, deze mensen **mogen** wij liefhebben.

Ook als ze ons helemaal niet „liggen”.

Ook als ze heel anders denken als wij.

Ook als ze ons irriteren, moeite bezorgen, soms zelfs het leven zuur maken.

Indien wij liefhebben die ons zoeken, volgen, vereren, aangenaam zijn — wat betekent dat? Zo iets doen de goddelozen ook.

Deze christelijke liefde voor de kerk straalt ons heerlijk tegen in de brieven van Paulus!

Wat hebben b.v. de korinthiërs hem gekoeneerd. Ze vonden hem een apostel van niks, een onbetrouwbaar en vieselijk mens, een gespleten persoon. En zeker, dan verdedigt Paulus zich tegen dit schandelijk oordeel dat men over hem velt. Met grote warmte en - fijne humor. Maar hij betuigt tegelijk voor God dat hij die korinthiërs liefheeft. Ja, dat hij zelfs zijn leven voor hen geven wil als dat nodig mocht zijn.

Ja, voor die hoogmoedige, zondige, akelige Korinthiërs!

* * *

Het gemis aan liefde voor de concrete kerk waarin God ons doet leven kan zich op allerlei manier openbaren.

Een kerk kan in feite een groep mensen worden die naast elkaar leven. Men kent elkaar niet en is onverschillig voor elkaar. Neen, conflicten komen in zo'n kerk niet voor. Want daarvoor leeft men te ver van elkaar! Men knikt elkaar toe bij het aangaan en uitgaan van de kerk. Maar dat is dan ook vrijwel de enige gemeenschapsoefening waarmee men zich bezig houdt.

Een gebrek aan echte liefde voor de kerk is er ook als b.v. ambtsdragers door in kritieke situaties niet ten volle te leven naar het paulinische voorschrift om **nuchter, bezadigd, beschaafd en vriendelijk** op te treden (1 Tim. 3), of door het vasthouden aan en doorzetten van persoonlijke ideeën de oplossing van moeilijkheden wat hén betreft belemmeren of zelfs onmogelijk maken.

De liefdeloosheid kan voorts de gestalte aannemen van een chronisch critiseren van de kerk en de kerkmensen en van alles wat deze als zodanig doen. Men hoort van zulke mensen maar zelden eens een blij en dankbaar woord over wat er in de eigen kerk is geschiedt. Als men ze hoort is daarin alles even slecht. Vooral de domine moet het dan vaak ontgelden. De gebreken die deze man uiteraard ook bezit en die vanwege zijn positie eerder in de gaten lopen dan bij andere mensen, worden in geuren en kleuren den volke kond gedaan. Als men deze lieden hoort lijkt het net of die man zo ongeveer het slechtste sujet is van alle kerkmensen! Veel van deze mensen hebben door dit gedoe hun medemensen, vaak ook hun eigen kinderen, in de armen van de duivel gejaagd.

Gemis aan ware liefde voor de kerk is er ook bij mensen die, soms onder veel vertoon van orthodoxie en vroomheid, het gif van wantrouwen, verdeeldheid, sectarisme of nog erger zaaien in de harten van hen op wie ze vat krijgen. Als een kankergezwell tasten deze lieden het lichaam van Christus aan. En ze hebben daarin soms ontstellende verworpingen aangericht.

Liefdeloosheid ten aanzien van de kerk kan ook haar triomfen vieren als verschil van inzicht, levenshouding of zelfs vulgaire persoonlijke rivaliteit worden aangewakkerd en geconsolideerd — nadat ze met het masker van een strijd voor de waarheid werden voorzien — totdat tenslotte het lichaam van Christus zoals dat op een bepaalde plaats

door Gods genade openbaar werd uit elkaar wordt gereten. Onherstelbare schade werd zo reeds aangericht. Velen, vooral jongeren werden geërgerd. Gods Naam werd daardoor smaadheid aangedaan. Als men eindelijk gaat inzien dat men in feite alleen maar door eigen koppigheid, hardheid, consequentiezucht de zaak des HEREN onmetelijke schade heeft berokkend is de schade definitief geworden.

Een veelvuldig voorkomende vorm van liefdeloosheid is vooral de „groepsvorming” in de kerk. Ze geschiedt soms openlijk, soms in het geheim. Dikwijls bewust, vaak ook onbewust. Ze bestaat in feite in het diskwalificeren en declasseren van broeders en het zichzelf superieur achten boven hen. Ze is vooral dan gevaarlijk als een „groep” de meerderheid vormt in kerkelijke vergaderingen en dan haar zin doordrijft.

Ze neemt vaak ook de gestalte aan van het zich groeperen om een mens. Het trieste en klassieke voorbeeld ervan gaf de gemeente van Korinthe. Maar de Heilige Geest schreef over de mensen die er zich aan dit kwaad schuldig maakten dat zij, hoe knap en vroom ze zichzelf ook waanden, vleselijk en onmondig waren!

* * *

We moeten goed weten dat deze liefdeloosheid de grondtrek is van ons hart. Niet de liefde maar de liefdeloosheid is ons aangeboren. We zijn er van nature zelfs meesters

in. We hoeven ze niet te leren. Net zo min als grofheid, hardheid, haatdragendheid, eerzucht, jaloersheid en andere „bewegingen des vleses”. Het harnas van de Satan past alle mensen bijzonder goed. De wapenrusting des Geestes kunnen we alleen door het geloof aantrekken.

Liefde tot de kerk is een wonder. Een werk van de Heilige Geest. En ze wordt als zodanig alleen in praktijk gebracht in een dagelijkse strijd tegen onze sterke, taaie „oude mens”.

En het grootste gevaar dat ons in verband met de ware liefde tot de kerk bedreigt is dat we liefdeloosheid met liefdeloosheid gaan betalen. Dan proberen we Beëlzebul met Beëlzebul uit te drijven. Onder krachtige medewerking en met hartelijke instemming van deze duivel.

God geve ons waarachtige liefde voor de kerk en de kerkmensen.

En we mogen daarbij denken aan 't woord van een predikant dat hij eens naar waarheid sprak: Ik heb alle Icd ervan de kerk lief. Maar de lastigste het meest!

Laten wij steeds de handen in liefde uitstrekken naar de broeders naar alle broeders. Vooral naar hen die ons wonden en traptten op het hart.

Want zo alleen vertonen wij de gestalte van Christus die de eeuwige verdoemenis inging voor mensen die Zijn Vader haatten en Hem zelf de dood injoegen.

C.V.

TE BERDE

Dr. H. Berkhof heeft in 1956 in Wending een zeer interessant artikel geschreven onder de titel Antithese en Solidariteit. Een herdruk van dit artikel is verschenen in de Carillon-pocket Naar de Wereld van Morgen, Deel I, welke in 1961 het licht zag. Het artikel heeft tot onderwerp de verhouding van de kerk tot de wereld.

Prof. Berkhof onderscheidt 4 fasen, waarin de contouren van de verhouding tussen de gemeente en de wereld in Nederland zichtbaar zijn geworden.

De eerste fase noemt Berkhof de fase van het Réveil. In het Réveil stond volgens Berkhof de verbondenheid van de christen met de wereld op de voorgrond; maar het was een verbondenheid van het „getuigen en redden”, die in de situatie van het toenmalige liberalisme noodwendig trekken moest gaan aannemen van de keerzijde van de verbondenheid, de antithese. Maar deze antithese werd dan beleefd als keerzijde, en gevoeld als een noodsituatie.

De tweede fase is die van Kuyper. Kuyper placht het „anders zijn” van de gemeente in de samenleving met name op drie terreinen aan te tonen: onderwijs, wetenschap en staatsinrichting. De antithese was voor Kuyper een feit en daarom ook een noodzaak, maar is voor hem nooit een algemeen geldend program geworden, dat overal en ten alle tijde zou moeten gelden.

De derde fase in dit proces zou dan begonnen zijn na de eerste wereldoorlog, als de schoolstrijd gewonnen is. In deze fase verwordt dan, volgens Berkhof, de antithese tot een program, tot een doel in zichzelf, toegepast in een sfeer van een ideologisch automatisme.

De vierde fase begint dan gestalte te krijgen na de tweede wereldoorlog. De tegenstroom tegen het antithese-denken wint sterk aan kracht; in plaats van de antithese wordt de solidariteit op de voorgrond gesteld. Berkhof heeft hierbij uiteraard het oog op de Hervormde Kerk en haar officiële getuigenissen, zoals het bekende Herderlijk Schrijven over het Christen Zijn in de Nederlandse Samenleving. De doorbraak is het symptoom van het veranderde denken in die kringen over de verhouding tussen kerk en wereld.

Tot zover de gedachtegang van Dr. Berkhof, zoals hij deze in 1956 heeft geformuleerd.

In onze eigen kring hebben wij de doorbraak immer afgewezen, en doen dat nog steeds. Waarom? Niet, omdat wij geen kritiek zouden kunnen verdragen op ons verleden; ook niet, omdat wij niet zouden inzien, dat de organisatorische antithese ook wel haar negatieve effecten heeft gehad. Maar wij hebben de doorbraak afgewezen, omdat wij haar principiële uitgangspunten en haar principiële doeleinden niet konden delen.

Wij moesten aan deze dingen denken in verband met de gebeurtenissen rond de kabinetscrisis. Want het is onmiskenbaar, dat in deze jongste kabinetscrisis dezelfde zaken aan de orde zijn, althans mede aan de orde zijn, die het thema vormen van het bovengenoemde artikel van Berkhof. Immers de eis van een „open radio- en televisiebestel” bergt in zich het gevaar, dat althans op dit gebied gebroken zal worden met het samenlevingspatroon, dat grond is op levensbeschouwelijke basis. Het volledig honoreren van die eis betekent de doorbraak, op kousenvoeten. Nu kan het zijn dat deze doorbraak onvermijdelijk is. En dan bedoel ik met onvermijdelijk, dat er een situatie kan ontstaan, dat door de snelle technische ontwikkeling vooral in de sector van de moderne communicatiemiddelen, een eigen Nederlands bestel een illusie wordt, omdat nu eenmaal een groot deel van Nederland onder het bereik komt te vallen van een aantal in het buitenland gelegen en onder buitenlands regime opererende commerciële of niet-commerciële radio- en televisiestations.

Maar zolang dat nog niet het geval is geloof ik dat wij uiterst gereserveerd moeten staan tegenover een z.g. volledig „open” bestel. De doorbraak van na de oorlog is mislukt. En daar kunnen we blij om zijn. Maar het lijkt erop, dat deze nieuwe en andere doorbraakpoging een grotere kans op slagen heeft.

v. O.

Mogen en moeten onze kinderen deelnemen aan het avondmaal des Heren

II

Het oude verbond

Het is buiten kijf dat, zoals de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, het avondmaal des Heren ligt in het verlengde van Israëls pascha. Reeds door het woord van de apostel Paulus — om vele andere Schriftplaatsen te laten rusten — „want ook ons pascha is voor ons geslacht, namelijk Christus”, 1 Cor. 5 : 7, staat het rechtstreekse verband tussen het pascha en het nachtmaal buiten discussie. Met dit verschil dat Christus niet slechts het paaslam van Israël is, maar het Lam Gods dat de zonden der wereld draagt. En dat, omdat nu Het Bloed is gevloeid, wij inplaats van het bloedig sacrament van het pascha het onbloedige van het maal des Heren hebben verkregen.

Aan dat pascha namen ook de kinderen deel. Zij waren geen lijdelijke toekijkers, maar aten mede. Het paasmaal werd gevierd per huisgezin, de ouders met de kinderen. Wel te verstaan: daarom was het nog geen gezinsgebeuren. Dat blijkt reeds hieruit dat indien een gezin te klein was om het paaslam restloos te eten, andere israëlieten uit andere huizen moesten genodigd om mee te doen. En het blijkt ook uit de nacht waarin de Christus het avondmaal instelde: Hij vormde met zijn discipelen niet een gezin, maar daar was dat pascha niet minder wetig om. Dat in die nacht geen kinderen aanzaten zegt omtrent de aanhangige kwestie niets. Er waren in deze kring geen kinderen. Er waren ook geen vrouwen. En toch namen en nemen deze aan de viering van deze maaltijd deel. Maar bij de instelling van het pascha werd de deelneming der kinderen nadrukkelijk voorgeschreven. In Exodus 12 : 26 lezen we:

„En wanneer uw zonen tot u zeggen: Wat betekent deze dienst van U, dan zult gij zeggen: het is een paasoffer voor de HERE, die in Egypte aan de huizen der Israëlieten voorbijging”. Bij „zonen” is niet te denken aan

volwassenen, maar aan kinderen. Zo wordt het ook vertaald door Luther, Calvijn, de Statenvertaling, W. H. Gispen in de K.V. der H.S. Gelijk trouwens ook in de nieuwe vertaling hetzelfde woord door „kinderen” wordt weergegeven in Gen. 18 : 19; Deut. 6 : 7 en 32 : 46. Op dit vragen van de kinderen naar de betekenis van het pascha gaat een oude gewoonte terug, die de tegenwoordige Joden bij hun paasfeest nog onderhouden. Gedurende de maaltijd wordt de in Exodus 12 : 26 gestelde vraag nog altijd gedaan door de jongste van het om de paastafel geschaarde gezin. En in antwoord op die vraag vertelt de huisvader dan aan de hand van de Haggadah, de gedrukte liturgie van de paasviering, die men voor zich heeft liggen, de geschiedenis van Israëls verlossing. De kinderen van het gezin zijn erbij, nemen er aan deel, vragen naar de betekenis van de maaltijd²⁾.

Calvijn over Exodus 12 : 26.

Bij de aangehaalde Schriftplaats maakt Calvijn enkele belangrijke opmerkingen. Hij schrijft, bij de verzen 24-42: Het gebod van de jaarlijkse herhaling van de viering van de verlossing wordt nog een keer ingescherpt en daarbij opgemerkt, dat het van kracht worden zal wanneer Israël in het beloofde land komt (vs. 25). Nieuw is daarbij het voorschrift, dat de vaders ook hun kinderen over de betekenis van deze viering onderwijzen moeten, opdat deze niet een dood en nutteloos werk blijve. Volkomen terecht geldt voor ons de onderwijzing als de ziel der sacramenten, zonder welke hun leven brengende kracht ontbreekt. Daarom moet ook het paasmaal geen stom schouwspel blijven. De woorden (vs 26): **Wanneer uw kinderen tot u zullen zeggen** bedoelen natuurlijk niet de vader er op te wijzen, dat hij met de onderwijzing moet wachten totdat het kind vanzelf vraagt; ze bevatten alleen maar een herinnering dat de voor het onderwijs vereiste

²⁾ Verg. Jac. van Nes Czn. Het Jodendom. Kampen 1933. Blz. 156.

leeftijd moet bereikt zijn. Ook voor kinderen ligt hier een aansporing leergierig en nauwkeurig naar de betekenis van de ceremoniën te vragen, zodra zij rijp genoeg zijn om de betekenis van de viering te vatten. Zo moest de heilige ordinantie van hand tot hand doorgegeven worden en onder het volk levend en werkzaam blijven. Daar nu voorts het paaslam het overeenstemmende voorbeeld van het heilig avondmaal is, zo blijkt ook voor dit laatste, dat niemand moet worden toegelaten, die de christelijke leer niet verstaan kan".³⁾

Gispen in de K.V.

In de K.V. der H.S. schrijft dr. W. H. Gispen op Ekodus 12 : 26 het volgende: „Naar aanleiding van deze en dergelijke bevelen (vgl. 10 : 1-2, 12 : 7-8, 14-15; Deut. 4 : 9, 6 : 6-7, 20-25, 11 : 18-21, Jozua 4 : 4-9, 20-24) is bij de Joden het gebruik ontstaan dat één der kinderen, meestal het jongste, de vader op een bepaald ogenblik bij de jaarlijkse séderschotel naar de betekenis der gebruiken op het Paasfeest vraagt. Dit kind zegt dan enige vragen uit de Haggadah (letterlijk: vertelling, het is een Joods vertelselboek) op. Uit de Haggadah wordt insgelijks geantwoord. Daar men nog al vrij te werk mag gaan is dit gebruik aanleiding geworden voor de vorming van allerlei sagen. „Ook de instelling van het Pascha wordt weer ingescherpt, tegelijk echter de instelling van het onderwij-

³⁾ Aangehaald naar Johannes Calvins Auslegung der Heiligen Schrift. Neukirchen. Kreis Moers. 2 Band 1 Hälfte. S. 309.

zen der kinderen daarmee verbonden. Het Israëlietische kind zal niet gedachtenloos een dode cultus oefenen, het zal vragen: wat betekent dat? En de Israëlietische vaders moeten de vragen van het ontwakende geestesleven niet neerslaan, maar beantwoorden en daarmee de vergeestelijking van de Pascharitus beginnen" (Lange)".⁴⁾

Vergelijking Calvijn — Lange

Wie aandachtig leest en vergelijkt wat Calvijn en Lange (in het citaat van Gispen) opmerken, ziet bij grote overeenstemming een klein, maar betekenisvol verschil. Calvijn accentueert, daarbij terecht de lijn van het paasmaal naar het avondmaal doortrekkend, dat de onderwijzing van de kinderen aan de deelname aan het paasmaal en het nachtmaal moet voorafgaan, Lange echter gaat er van uit dat de aan het paasmaal deelnemende kinderen in de handelingen zelf aanleiding moeten vinden en er door geprikkeld moeten worden om nadere onderwijzing te vragen.

Het wil mij — al heeft Calvijn terecht de noodzaak van de kennis geconstateerd — voorkomen, dat Lange meer in de koers vaart van de tekst. Want er ligt in deze tekst een element dat wij bij de doop en het avondmaal maar al te dikwijls verwaarlozen: de betekenis van de in zichzelf stomme handelingen en tekenen als openbaringsmiddelen van de levende God.

⁴⁾ Dr. W. H. Gispen. K. V. der H. S. Exodus I bladzijde 128.

(Wordt vervolgd)

G. Visee

Ik ellendig mens

N.a.v. Jan Cremer:
„Ik Jan Cremer”.

Inleiding

„U schrijft en spreekt voor de jeugd?” vroeg me een buitenkerkelijke kennis. „Dan moet u Jan Cremer lezen. Onze jeugd leest het, en wij ouders moeten het helaas ook wel kennen.” Op mijn bezwaar om „goed geld naar kwaad geld te gooien” antwoordde mijn zegsman: „u krijgt mijn exemplaar, op conditie dat u het na lezing verbrandt”. Hij had het trouwens al meer uitgeleend; getuige het feit dat hij zijn adres voorin geschreven had — niet zijn naam!

Een andere buitenkerkelijke kennis zei me: „neemt u dat boek ter hand? Nu, ik heb het mijn vrouw verboden te lezen. Ik heb er spijt van, dat ik het gelezen heb”.

Als gewaarschuwd man begon ik aan deze „onverbidelijke bestseller”, zoals „Ik” zich bescheiden aandient. Het portret van „Ik” staat op de omslag. Deze „Ik” imponeert u niet. Zijn schuldige ogen verschuilen zich in de schaduw van zijn braniepet.

Het boek is trouwens opgedragen aan de schrijver zelf (!) plus aan een internationale sex-bom; als u weet wat dat is. De eerste druk was van febr. 1964, de 4e druk van mei 1964; eind vorig jaar kreeg de schrijver een onderscheiding vanwege het 100.000ste exemplaar, en sedertdien moet dit aantal ruim verdubbeld zijn. Er zijn weinig boeken in ons kleine land, die het tot honderdduizenden exemplaren brengen; er moet dus wel iets mee aan de hand zijn.

En inderdaad is er iets mee aan de hand. Viezigheid namelijk, in een graad, die u niet voor mogelijk en toelaatbaar zou hebben gehouden. Schaamt u zich vooral niet, wanneer u het nog niet hebt gelezen. Er is voor dit geld wel iets beters te krijgen. En u kunt uw tijd beter gebruiken, uw geweten beter onbesmet van deze dingen houden. Ik

heb het boek voor u gelezen — doorgevoerd beter gezegd — en u hoeft niet meer.

Niet voor uw literaire ontwikkeling, niet voor uw cultuurniveau, niet voor uw sociale inzichten, niet voor uw genoeg. Want dit alles is er niet bij. Tenzij u genoeg mocht hebben in viezigheid — maar dat weiger ik te geloven.

Wat Jan Cremer schrijft spot namelijk met elk fatsoen, spot met elke ethische norm, spot met elk gebod des Heeren.

Nooit zal hij kunnen zeggen, dat hij van geen God geweten heeft: want hij maakt smakeloze grapjes over het oude testament, gore moppen over het evangelie, schudt godslasterlijke grollen uit zijn mouw, en schrijft daar tussen door nauwkeurig het Onze Vader uit. Dit alles geschiedt tussen boevenstreken en avonturen door, waarbij genoemde boevenstreken en avonturen zich in hoofdzaak beneden het middenrif afspeelen. Wonder boven wonder is nog steeds geen gerechtelijke poging tot inbeslagname van deze bestseller geslaagd.

Jan's Vader

Jan is flink. Vindt hij. Reeds in de eerste alinea van zijn eerste bladzijde verloochent hij zijn vader. Bij Jan's geboorte was zijn vader namelijk „met vakantie in Turkije, en sliep tussen varkens en Turkse boerinnen”. Zo spreekt een zoon over zijn vader: „hij was een zwerfver”, een „avonturier”, die geprobeerd had zijn baby te wurgen, „de schoft”.

Op deze vader zet Jan zijn voet. Want zijn vader „ging de pijp uit” — nadat hij geruimen tijd „lag te sterven”. En nu die bruuft — die „voor niemand uit de weg ging, altijd een grote bek had, direct met zijn vuisten klaar stond, niemand boven zich duldde” en zijn vrouwen sloeg — begraven is, durft Jan zich boven hem te verheffen. In het kwaad, wel te verstaan.

Geen wonder, dat Jan het vaderschap niet kent, en niet wenst te kennen. De meisjes — volgens zijn boek — die hem verklaarden dat ze zwanger waren, liet Jan haastig in de steek. Hém niet gezien!

En toch stamt Jan, de beroemdste porno-graaf van deze tijd, van grootvaders, en overgrootvaders, en voorvaders, in rechte lijn af van Adam, „de zoon van God”.

Jan heeft goede papieren. Hij is een koningskind, op de keper beschouwd. Hij kent dan ook „onze Vader, die in de hemelen is”. Hij kent het volmaakte gebed — als hij zijn eigen vieze boek tenminste kent. Want het staat er feilloos in. Kennelijk overgeschreven. En het is de wil van deze hemelse Vader bepaald niet, dat Jan verloren gaat. Maar het is Jan, die breekt met zijn vader, met elke vader, met Onze Vader vooral.

„Er is een geslacht, dat zijn vader
vervloekt,
en zijn moeder niet zegent,
een geslacht, dat rein is in eigen ogen,
maar niet van zijn vuil is gewassen;
een geslacht met trotse ogen en
opgetrokken wimpers.”

Ziet u de moderne nozem? Hij bestond al in de tijd van Salomo en Agur, en u komt hem nog dagelijks tegen.

Als u zo iets leest, grijpt ontzetting u aan. Als uzelf moogt opzien tegen een vader, die u heeft verwekt en verwacht, beschermd en vermaand, die voor u heeft gewerkt en gedacht, die zijn belofte bij het doopvont aan u heeft gehouden, die u heeft gadegeslagen en aangehoord, die u op eigen benen leerde staan, en voor de Heere te knielen; een vader, die tenslotte zelf tot zijn vaderen werd verzameld....

dan beseft u de gruwzame armoede van een ontspoorde jeugd, die geen vader kende, maar hoogstens een verwekker, die geen vader wil worden, maar alleen sexuele top-prestaties begeert; die zelfs de natuurlijke liefde niet kent, maar alleen eigenliefde.

Dit is een boek om bij te huiveren: Jan Cremer wenst zijn Vader niet.

Jan's Moeder

Jan zegt — althans in zijn boek — dat zijn moeder van witrussische adel afstamde. Verder dat hij op de walletjes is opgegroeid. De burens haatten zijn moeder om haar Duits accent, in oorlogstijd heette ze een spionne te zijn, daarna een moffenhoer, en haar bestaansmiddelen zijn zo twijfelachtig mogelijk. Toen Jan klein was, was hij „gek op zijn moeder”; maar even later wordt ze vervangen door „steeds andere ouders”, wandelt Jan van pleegouders, via voogden, naar verbeterinrichtingen, noemt hij zich „halve wees”, en bedriegt zijn kunstmoeders. Zo wordt hij als onhandelbaar kind van 13 scholen afgetrapt; hetgeen aan zijn stijl te bemerken is. („Ik kom op voor me recht”, is een van zijn dogma's.)

Zichzelf vindt hij „geen moeilijke jongen”, maar „het werd hem altijd moeilijk gemaakt”: hem werd bijvoorbeeld geld toevertrouwd, en dat moest men dan ook maar niet doen.

Als schoolkind bemiddelde hij al bij een verleiding van minderjarigen, en leerde hij hoe je een schooier daarna kon chanteren; als dertienjarige werd hij door zijn buurvrouw verleid tot ontucht. Verwonder u dan niet, wanneer Jan, nauwelijks meerderjarig, zich ontwikkelt tot een fikse soute-neur, die — telkens wanneer hij in financiële moeilijkheden steekt — wel een „vriendin” vindt, die voor hem de kost moet „verdienen”, met haar oudste vrouwelijk beroep.

Dat is namelijk wat Jan in de vrouw ziet: een kortstondig genot en verder een nuttige slavin. Die vooral geen moeder mag worden, want dan is ze waardeloos voor Jan. *)

De moeder, die Jan onder het hart heeft

gedragen, hem met smart ter wereld bracht, hem verdedigde tegen een bruit van een vader, hem heeft gezoogd en vertroeteld, verzorgd en gewassen — die moeder is voor Jan niet meer dan elke vrouw: een hoer. Over de eerste band met zijn moeder, over het uur voor zijn geboorte, weet Jan geen fijner term te vinden dan (houdt u zich flink — mag het even?) de grove aanduiding: „toen zij mij naar haar vagina voelde zakken”.

Toen Jan in het verborgene als fijn borduursel door Gods vingers is gewrocht, heeft zijn hemelse Vader hem gezien: in zijn verleden, zijn heden en zijn toekomst. Maar Jan wenst zijn hemelse Vader niet te zien, in zijn verleden en zijn heden althans niet. En „Ik Jan Cremer” spreekt over „ik en mijn moeder”. Salomo in zijn glorie zette zijn moeder aan zijn rechterhand. De Hei-

land in zijn laatste uur zorgde voor een onderkomen van zijn moeder. Maar Jan Cremer maakt zijn moeder openlijk te schande, en verdient daar veel geld mee.

Arme vader. Arme moeder. Arme Jan Cremer.

Laten wij tot elke prijs onze vader eren — ook onze hardvochtige en veeleisende vader. Laten wij om Godswil onze moeder eren — ook onze kortzichtige en zenuwachtige moeder. Opdat het ons wel ga in het land, dat de Heere onze gezinnen op aarde geeft. Gods geboden zijn niet zwaar, en op dit gebod staat zelfs een grote belofte: ons levenslange geluk!

*) Vlg. Elsev. W. (30-1-65) onderhoudt Jan Cremer een vrouw en 3 kinderen.

(Wordt vervolgd)

D. W. L. M.

Van moeder te leren

Aan het slot van ons artikel „Vormen van vooroordelen” maakten wij de opmerking dat het ontstaan van bepaalde hebbelijkheden en onhebbelijkheden moet worden gezocht in de opvoeding. We willen daarom eens samen nagaan hoe de relatie van moeder en kind beslissend kan zijn voor de vorming van het kind. Velen denken nog dat de opvoeding pas begint als het kind naar school gaat of als het eenmaal in de moeilijke jaren (de puberteit) is beland. In feite begint de opvoeding echter al vóór de geboorte. De wijze waarop de aanstaande moeder geestelijk bezig is met de nog ongeboren vrucht heeft reeds invloed op de ontwikkeling van de kinderziel. Na de geboorte volgen dan wat de volksmond zo gemakkelijk noemt „die domme drie maanden”. Men bedoelt daarmee dat het babytje nog dom, ongeïnteresseerd en passief is, wat een grote misvatting is. Want het kleine kind gaat reeds iets leren. Het leert iets van of nog beter aan de moeder. Dat begint al met het drinken. Een verstandige moeder voelt aan wanneer het kind dorst heeft en wanneer deze gelest is. Er zijn kinderen die te vroeg stoppen, zoals er ook zijn die te lang willen doorgaan en „nooit aan hun end komen”. Deze verschillen in handelwijze berusten min of meer op het aangeboren temperament maar kunnen tot op zekere hoogte worden gecorrigeerd door de moeder, die de leiding moet hebben en houden. Over deze dingen moet men niet te veel redeneren, men moet ze ook niet te problematisch zien, wel dient men te bedenken dat dit eerste contact met een medemens (in dit geval de moeder of verzorgster) beslissend kan zijn voor de hele verhouding van de opgroeiende mens tot de medemens die het aantreft. Alles heeft zijn bestemde tijd, leert de Prediker ons, en dit geldt over de hele linie van het leven. Per individu zijn die tijden verschillend (gelukkig, anders was er slechts een saaie eenvormigheid, dat die tijden er zijn zal elk zinnig mens dienen te weten en te erkennen. Op het drinken volgt het eten van min of meer vaste spijzen, wat voor het kind betekent dat de natuurlijke afhankelijkheid van de moeder reeds geringer wordt.

Hebben we nu **drinken en eten** gehad, het kleine kind leert ook te **volgen**. Het eerste volgen doet het kind met de oogjes. Die kijken rond waar moeder is en wat zij doet, het kind volgt met de oogjes de bewegingen van de moeder. Later gaan er meer lichaamsdelen aan het volgen meedoen: het hoofd, de handjes, ja, het gehele lichaam gaat volgen, het kind leert zich oprichten, het gaat staan, het gaat lopen, het volgt de moeder door huis en op pad en weg. Aanvankelijk is dit volgen slaafs en nabootsend, maar zelfs dieren blijven daarin niet steken, dieren en kinderen willen uiteindelijk hun eigen gang gaan.

Ook het **vastklampen** is een uiting van het kind waarin het contact legt tussen zichzelf en de buitenwereld. Het kind wil houvast hebben, eerst lichamelijk, dan ook geestelijk. Vrijwel niets is zo funest als wanneer de moeder het kind terugduwt en het verhindert tot vastklampen te komen. Dan wordt de kiem gelegd voor het gevoel verstoten te zijn. Al te veel vastklampen, vooral op latere leeftijd, daarentegen voert tot een levenshouding van te grote afhankelijkheid.

Huilen en schreeuwen zijn voorts al even elementaire verrichtingen waartoe het kind reeds spoedig komt. De moeder dient ook dit in goede banen te leiden, dus uit te maken wanneer het kind wel of niet mag huilen. Het bekende huilurtje tot oefening van de stembanden en tot een krachtig functioneren van de borstkas dient daarbij zeker een plaats te hebben.

Tenslotte is er nog het **glimlachen**, waartoe het gemiddelde kind omstreeks de zesde week komt. Nu is het contact niet zuiver lichamelijk meer, het kijken en volgen wordt positiever tot uitdrukking gebracht en de vrij primitieve emotie van het huilen krijgt naast zich de uiting van een fijner, een subtieler gevoel.

Nu was het niet mijn bedoeling een kleine verhandeling te schrijven voor de jonge moeders in onze kring (al hoop ik dat zij er iets aan zullen hebben en voorts moge ik haar verwijzen naar alom bekende baby- en kleuterboeken), maar wel om te illustreren hoe verschillende (on-)hebbelijkheden kunnen wortelen in de zeer vroege kindertijd. Andere vinden hun oorsprong in andere levensfasen, bijv. in de „koppigheidsleeftijd” omstreeks de vierde verjaardag, of in de rijpingsjaren, die ook nog behandeld zullen worden. Ik wil ook geen enkele moeder verontrusten en doen verzuchten: „Maar doe ik het dan wel goed?”, de verstandige en liefdevolle moeder ontdekt als vanzelf wel hoe het moet of niet moet, algemene regels zijn nauwelijks te geven. Het gaat mij er nu maar om toe te lichten hoe sommige dingen in ons kerkelijk leven, dingen die ons verontrusten wel degelijk te maken hebben met de psychologische achtergronden van de onruststokers. Zelf zullen deze vermoedelijk mijn schrijven afdoen met de opmerking dat de psychologie geen uitsluitsel kan geven. Zij vergissen zich echter bij voorbaat, wat ik later nog hoop aan te tonen als we gaan spreken over bewust en onbewust zieleleven. In dit verband wil ik alvast opmerken dat heel veel wat in onze kring over „de” psychologie is geschreven niets anders is geweest dan baarljke onzin.

We gaan terug naar: **drinken + eten, volgen, klampen, huilen + schreeuwen en glimlachen**.

Bij alles is het zaak om de juiste maat te houden en deze maat wordt gesteld en gehandhaafd door de moeder. Zij kan zich daarbij vergissen, ook kan het kind van nature dermate mateloos zijn dat het vormingswerk aanzienlijk wordt belemmerd zo niet verhinderd. Het kind is immers geen onbeschreven blad maar draagt — in principe — al de eigenschappen van het voorgeslacht in zich. Is er een opeenhoping van minderwaardige eigenschappen, die zich telkens manifesteren, dan spreken we van „erfelijke belasting”, welke zich bijv. kan uiten op het gebied van het intellect of van het temperament of van het karakter. Maar om deze afwijkingen gaat het niet in dit artikel. Het gaat ons om de acties en de reacties van moeder en kind samen, om wat het kind van en aan de moeder (of verzorgster) leert. Beslissend hierbij is de **liefde-relatie**, een volstrekte onbaatzuchtige liefde van de kant van de moeder. Een liefde echter die wordt gereguleerd door gezond verstand. Zien we nu even af van de geardheid van het kind zelf en letten we op de reacties van de moeder op het kind, dan kunnen deze reacties of te streng of te slap zijn. En dan krijgen we die nare verwickelingen waarvan het kind levenslang de gevolgen kan ondervinden en waaronder het zijn medemensen zal doen lijden.

Worden **drinken en eten** ontijdig afgesneden dan krijgen we een kind, dat zich altijd tekort gedaan voelt, dat overal bij komt staan met een gezicht van „krijg ik niks meer”, dan worden de grote „hebberds” gekweekt. Zij willen alles hebben: geld, goed, aandacht, waardering, zij „bedelen” om deze dingen en als zij ze niet krijgen dan nemen zij ze wel. Hoe eerzuchtig en ambitieus kunnen volwassenen zijn! Het geoefende oog van de mensenkenner ziet achter het „hengelen naar complimentjes”, achter het *coûte que coûte* opeisen van de aandacht het verwaarloosde ventje, dat niet aan zijn trekken kwam. Geldzucht wortelt ook in deze nare verwringing en zo gezien krijgt de tekst „geldzucht is een wortel van alle kwaad” een wel heel diepe zin, die wortel zit nl. heel diep en is vaak aan de geldzuchtige niet bewust.

Volgen kan ook velerlei verhaspelingen te zien geven. Houdt de moeder het kind te klein dan krijgen we de slaafse navolging, in woorden, gedachten en daden. Het schijnt wel dat de kinderen nooit volwassen worden, nooit met eigen ideeën aankomen, steeds maar het oude repeteren. Wie geen vreemde is in kerkelijk Nederland weet hoezeer dit **te zeer volgen** kan ontaarden in na-aperij, in het overschrijven van andermans gedachten, in het uitventen van zeer belegen theologische koeken. Zelf verdedigt men dit dan door tot een bepaalde „school”, „groep” of „fractie” of „factie” te willen behoren en men veronderstelt dat men ook de anderen in zulk een klasse kan en moet onderbrengen. De malle uitdrukking (mal vooral in een mannen-mond) in de geest van „Kuyper is mijn man” (de naam Kuyper kan natuurlijk worden vervangen door andere) wortelt in deze belachelijke geestelijke slaafsheid, waartegen Paulus en Johannes reeds te strijden kregen en waaraan bijv. Rome zich nooit schijnt te kunnen ontworstelen.

Er is een begin en een eind aan het volgen, à la Luther: „Hier sta ik, ik kan niet anders”. Door zulk een houding komt het individu en komt de kerk tot geestelijke volwassenheid.

Het **na-volgen** mag alleen wat het **geloof** betreft (gedenkt uw voorgangeren en volgt hun geloof na) en als dit niet of onvoldoende geschiedt dan vertoont het na-volgen zijn funeste keerzijde: **vervolgen en achtervolgen**.

Verkeerd navolgen gaat altijd gepaard met vervolgen van de verkeerde. Ook daarvan zijn onze kerken vol. Men zweert bij het verleden, men volgt en parafraseert zijn grote mannen (Groen, Kuyper, Schilder en nog

enige) en men vervolgt en achtervolgt hen die geen gehoor geven aan de sommatie: „Kom ga met ons en doe als wij”. Tussen haakjes: deze sommatie is reeds geheel verkeerd, want men gaat uit van een tegenstelling tussen degenen die spreken en die aangesproken worden. De fout schuilt hier in een gebiedend gebruik van een verkeerde berijming, de sprekers in Psalm 122 gaan immers niet uit van de tegenstelling maar van de verbondenheid: laten wij . . . , de aangesprokene is al in de gemeenschap opgenomen. En bovendien: het doel van de tocht is niet een zekere theologie of een bepaalde politieke partij maar niets minder dan het huis des Heren!

Dat wijst voor de zoveelste keer op een ernstige contact-stoornis van waaruit de dwingelanden onder ons hun wil aan het gehele kerkvolk willen opleggen. Zij willen niets minder dan moedertje kerk en vadertje staat beheersen en zij zijn daarom de ware rebellen! Gebrek aan zelfkennis doet hen het kwaad niet binnen zichzelf maar in de anderen zoeken, terwijl de geciteerde psalm oproept om het goede te zoeken voor gans Jeruzalem!

Het **klampen** in zijn gestoorde vorm is: het zich niet goed vast kunnen houden aan fundamentele zekerheden, ook: het niet goed vat kunnen krijgen op mensen, situaties en problemen. Opnieuw zien we dit verschijnsel in onze kerken. Men klampt zich aan verkeerde zekerheden, aan maaksels van mensen en men durft zelfs te schrijven (ds. M. van Dooren, van Axel, in het Gereformeerd Kerkblad voor Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, van 20 februari j.l.): „Kerkorde weg; belijdenis weg; alleen de bijbel overhouden. Maar dat gaat niet: wie de belijdenis verwerpt, komt ook in botsing met de Schrift”. Dit wat het verkeerde klampen betreft, van het niet echt vat kunnen krijgen op de problemen zou menig staaltje te vermelden vallen. Overal zien we dit verkeerde grijpen en dus er naast grijpen waar men de mens niet als een totaliteit ziet maar slechts volgens één bepaald aspect. Men gaat dan **formeel, abstract en juridisch** redeneren.

Hier komen we bij het benadrukken van formele en formalistische ordeningen, bij de „tijdloze” preken, bijv. over „de wijsheid die

van boven is” zonder een wijs woord over de aardse verhoudingen, bij de formeel-juridische constatering, overwegingen en besluiten van zo menige kerkelijke (mannen-) vergadering. Ook het **verbalisme** (in ons eerste artikel genoemd: het praten en schrijven over zaken zonder deze zaken goed te kennen) wortelt hier.

Over het huilen en schreeuwen zullen we kort zijn, er zijn genoeg lieden, ook vooraanstaande lieden, in onze kerken die zich te buiten gaan aan: zeuren, jengelen, klagen, brullen, bulderen, foeteren, kletsen, zwetsen, oreren en daveren. Met al hun boze woorden en met al hun stout geschreeuw doen ze oprechte broeders wenen, op de galerij tijdens een synode-zitting, thuis bij moeder de vrouw, in vertrouwde vriendenkring.

Dèze storten tranen om de breuke Sions en de Here zal hun tranen tellen en van hun ogen afwissen.

De zogenaamde voortgaande reformatie heeft gevoerd tot een voortgaande deformatie van de menselijkheid.

Tenslotte: het glimlachen, dat t.z.t. uitgroeit tot werkelijk natuurlijk **lachen**, of gedeformeerd tot **grimlachen**, het grimlachen van het leedvermaak, het meewarig lachen om wat men niet in zijn waarde onderkent, het hatelijk uitlachen en er zijn nog wel meer vormen. Het vorige jaar kwam er, na onze **Opbouw-vergadering**, een wat vereenzaamde broeder op mij af: „Man, man, dat we hier samen nog zo kunnen lachen, dat is zeldzaam in onze kerken”. Inderdaad is het zeldzaam. Er wordt weinig gelachen, echt natuurlijk gelachen door vrijgemaakten. Omdat er door onze kerken zulk een koude noordenwind waait, een wind die zichzelf aandient als bijzonder sericus en die onze gelaten wil doen verstarren in de dodelijke ernst van gebod op gebod en regel op regel.

We zullen pas weer kunnen gaan lachen als we worden als de kinderkens, als we werkelijk wedergeboren worden en de fouten van het verleden opheffen door de kracht van de Genade en de Liefde.

(wordt vervolgd)

Rotterdam

P. A. Hekstra

Aantekeningen bij de kerkenordening

VIII

Art. 22 en 24 spreken van de wijze waarop ouderlingen en diakenen gekozen worden.

Een predikant wordt voor zijn leven gekozen en in het ambt gesteld, zijn medeambtsdragers, de ouderlingen en de diakenen, voor een tijd. De kerkenordening spreekt van een tijd van twee of meer jaren. Dat is niet omdat het ambt van dienaar des Woords een hoger ambt is dan het ambt van ouderling of dat van diaken, maar omdat het ambt van dienaar des Woords van een andere aard is. Wie het ambt van dienaar des Woords bekleedt heeft daarin tegelijk zijn beroep waarin hij het levensonderhoud vindt voor zich en zijn gezin. Men kan zo'n broeder na een dienst van twee jaren of van een paar jaren meer niet met zijn gezin op straat zetten, al heeft hij ook evenals een aftredende ouderling de kans dat hij na een paar jaren herkozen zal worden. Wat moet hij in die tussentijd aanvangen? En van welke broeder is het te vergen dat hij zich een opleiding van tien, twaalf of nog meer jaren zal getroosten voor een paar jaren dienst? En welke broeder zou, desgevraagd, zulk een offer willen brengen? De wal keert hier het schip. Wie bij de bediening des Woords ook nog al houdt van verandering van personeel blijft niet geheel onbevredigd omdat de meeste predikan-

ten wel eens wisselen van standplaats en vaak meer dan eens in de tijd van hun ambtsbediening. Er is in de Gereformeerde kerken een predikant geweest die van 1896 tot 1927 de kerken als predikant heeft gediend. In die één en dertig jaar wist hij het klaar te spelen om elf gemeenten te dienen waaronder één gemeente tweemaal. Dat was dus gemiddeld na twee jaar en zeven maanden verandering van standplaats. Toen hij in zijn laatste gemeente twee jaar was geweest loste de dood hem af. Dat was een uitzondering, maar dat een predikant slechts één gemeente dient en dat vele jaren is ook een uitzondering.

Waarom worden ouderlingen voor een korte tijd in het ambt gesteld?

Als we de Artikelen van Wezel (1568) geloven mogen is het een maatregel van barmhartigheid met betrekking tot de ouderlingen. We lezen in het 17e artikel van hoofdstuk IV: „Afgedacht nog van de moeilijkheden die elke dag voorvallen volgt het uit de aard der zaak dat de ouderlingen en diakenen die in hun roeping een tijdlang zich getrouw hebben getoond, dit niet hebben gedaan zonder groot nadeel van hun huiselijke zaken; daarom achten wij het nuttig dat jaarlijks nieuwe ouderlingen worden gekozen op deze wijze dat na afloop van één jaar

of van zes maanden (naarmate de zaak en de omstandigheden dit zullen eisen) het halve deel van zijn dienst worde ontslagen en anderen in hun plaats worden gekozen die met de overigen nog blijvende ouderlingen over de kerk zullen gesteld worden”. In de Wezelse Artikelen werd van de ouderlingen wel wat veel gevraagd. We lezen in art. I van hoofdstuk IV: „Het is daarom buiten alle kijf dat hun ambt hierin bestaat dat zij, een iegelijk over zijn eigen parochie (of wijk) naarstig de wacht houden en de hun toevertrouwde gemeenteleden van huis tot huis minstens eenmaal per week en voorts zo dikwijls het de gewoonte zal zijn naar de regeling van elke kerk bezoeken”. En dat mochten geen vluchtige bezoeken zijn! Naar alles moest onderzoek worden gedaan en alles moest met ernst worden besproken. Wanneer er op elke twintig gezinnen één ouderling is, zijn de ambten niet dun bezet. Een week had ook in 1568 maar zeven avonden. Overdag was de ouderling aan zijn werk en kon hij in andere gezinnen niet terecht omdat dan de man niet thuis was. Het moest dus avond-werk zijn. We laten de ouderling zondag-avond thuis voor zijn gezin. De Artikelen van Wezel vragen eenmaal per week vergadering van de kerkeraad, dat was weer een avond. Resten er nog vijf avonden voor twintig gezinnen, dat is vier gezinnen per avond, week aan week, gedurende de hele ambtsduur. En als de gezinnen dan ook nog buitenaf wonen, aan wegen die in die tijd in de winter bijna onbegaanbaar waren! De broeder die dat artikel opgesteld heeft is aan het theoretiseren geweest en ook reeds in 1568 was het papier gewillig. Niettemin kreeg het stuk vele ondertekeningen. Men was in die tijd blijkbaar erg vrijgevig bij het geven van zijn handtekening. Een ondertekening schijnt toen wel niet meer betekend te hebben dan dit: „Daar zit wel wat in, we kunnen er wel eens over praten”. Ook voor ondertekening was het papier gewillig.

Op de synode van Middelburg 1581 kwam ook de vraag ter sprake van het aftreden der ouderlingen. De broeders daar vergaderd vroegen Danaeus, toen hoogleraar te Leiden, wat hij ervan dacht. Danaeus was Fransman en nam geen blad voor de mond. Hij was niet bang het kind bij zijn naam te noemen. Hij zegt ronduit dat het is om eergierigheid en heerszucht geen kans te geven. Hij schreef in zijn antwoord:

„De reeden es, datt lichtelijck (hoedaanich daar es de verkeerdtheijt der menschen) de menschen, tott andere dingen, meer dan tott Ghodts Woordt gheneeghen, dattse tott tirannijsche ende eergierichtheijt aankeeren, all 't gheene datt henn voor anderen als een voordeel inde uuttneemenheijt toeghelaaten werdt. Uutt deesen es 't gheschiedt datt de Cleresije in 't Pausdom sick alder eerst de Privileegiën, Vrijheeden, Digniteijten, ende dierghelijcke hebben toegheeijsent, die voormaals waeren Ouderlingen ende Diaacken in de Kercke, ende hebben ghewildt daerna sick sulcks van den Princen bevestight te worden”.

Danaeus had ook nog andere redenen. Hij merkt op dat het uit de Schrift niet blijkt dat de ouderlingen die door de apostelen werden aangesteld voor hun leven aangesteld werden. Verder dat er wel meer broeders in de gemeente zijn die bekwaam zijn voor ouderling en dezen ook eens aan de beurt moeten komen opdat hun gaven bij gebrek aan oefening niet verloren gaan. Verder wijst Danaeus erop dat er zo nu en dan eens fris bloed onder de ambtsdragers moet komen om sleur te voorkomen, en een paar andere ogen beter zien waar de gebreken zitten. En dan acht hij ook dit een gevaar dat indien de predikant altijd met dezelfde

ouderlingen moet samenwerken, de broeders ten laatste al te gemakkelijk dominee volgen en feitelijk de regering van de gemeente bij dominee alleen komt te staan.

Wat dit laatste betreft kan het ook anders uitvallen zoals men in Holland (Michigan) ondervonden heeft. Toen daar in 1846 onder de immigranten de ambten werden ingesteld met Ds. Van Raalte als predikant, week men af van de kerkenordering en koos men ouderlingen voor hun leven. Dat is daar jaren lang een strijd geweest. De gemeente riep om andere ouderlingen maar de broeders zaten vast in het zadel en wilden niet aftreden. Ds. Van Raalte was er erg vóór geweest om de ouderlingen voor hun leven te kiezen, maar na verloop van jaren begon hij anders te denken. Ds. Van Raalte was niet een man die zich gemakkelijk op zij liet dringen maar toen zijn ouderlingen ervaring hadden opgedaan merkte hij dat ze dat toch van plan waren.

Veel wisseling van ambtsdragers heeft ook zijn bezwaar. Wat de Artikelen van Wezel zeggen, een ambtstijd van een jaar of zelfs van een half jaar, lijkt nergens op. Het komt ook nog al eens voor dat wanneer men een kerkeraad in een andere samenstelling krijgt de kerkeraad onnodig aan het veranderen wil. De nieuwe ambtsdragers schijnen te vragen: „Kan het ook anders?” Natuurlijk kan het ook anders, maar is verandering de moeite waard en is de verandering een verbetering? Wanneer een predikant na enige jaren de gemeente gediend te hebben heengaat naar een andere gemeente is dat een heengaan voor altijd, maar wanneer een ouderling aftreedt behoeft dat niet voor altijd te zijn. Na een jaar, of na een paar jaar kan hij weer gekozen worden. En dat gebeurt nog al eens. Het is een goede zaak dat de gemeente zich regelmatig kan uitspreken of zij haar opzieners nog wil of niet meer wil. Met predikanten kan dat niet meer daarom behoeft men het met ouderlingen niet te laten, met wie het wel kan.

K. Doornbos

PERSSCHOUW

Antwoord aan dr Trimp II

Wat is het Woord van God?

In ons vorige nummer hebben we een begin gemaakt met de beantwoording van enkele vragen welke door dr Trimp aan mij werden gesteld. Nu ga ik daarmee verder.

Ten gerieve van onze lezers zal ik dat zó pogen te doen dat elk stuk van dat antwoord een zeker geheel vormt dat men ook afzonderlijk kan lezen.

Ik zal voorts zó pogen te schrijven dat allen deze discussie kunnen volgen. In een theologisch tijdschrift zou men dat anders, ook veel korter, kunnen doen. Maar het onderwerp is van zulk een belang dat het allen aangaat.

* * *

In het eerste stuk hebben we erover geschreven dat het Woord van God zoals dat in de Schrift naar ons toekomt en het geloof in een wederzijdse en onverbreekelijke relatie tot elkaar staan en niet van elkaar gescheiden kunnen worden.

Als in een mens het geloof is gewerkt door de Heilige Geest, die dat doet door het gepredikte Woord, zijn dat Woord en dat geloof onverbreekelijk met elkaar verbonden. Het Woord waardoor de Heilige Geest het geloof werkte wordt door de Heilige Geest ook ononderbroken gebruikt om dat geloof in stand te houden en te versterken. En het geloof is omgekeerd in zijn voortbestaan ook volstrekt en volledig op dat Woord aangewezen.

Daarbij wezen we er op dat het geloof wel tot het Woord in een **verhouding van afhankelijkheid** staat, maar dat omgekeerd dat Woord in geen enkel opzicht **van het geloof afhankelijk** is. De inhoud, kracht, waarheid van het Woord zijn juist volstrekt onafhankelijk van het geloof. Al zou er geen zier geloof in de wereld zijn, zo zegt Calvijn, dan zou het Woord van God nog niet ophouden waarachtig te wezen.

Het Woord is ten opzichte van het geloof **scheppend, inhoud gevend, normerend**. Het geloof is ten opzichte van het Woord **creatuurlijk**,

ontvangend, genormeerd. Maar gegeven deze verhouding, in deze verhouding, is de wederzijdse relatie van Woord en geloof onverbreekelijk.

* * *

We willen nu nog wat dieper op die verhouding van Woord en geloof ingaan.

En wij beginnen met de vraag te stellen wat dat Woord waardoor de Heilige Geest het geloof werkt en in stand houdt naar zijn eigenlijke aard is.

In wil er daartoe allereerst op wijzen dat dat Woord geen „ding” is.

Dikwijls wordt dat — veelal onbewust — zo gezien en gehanteerd. De mensen spreken dan ook vaak over „het Woord” alsof dat een onpersoonlijk ding is. Of, anders gezegd, of het een „object” is.

Er zijn veel theologen geweest en ze zijn er nog die het Woord Gods zo als een „ding” of „object” zien. Je beseft dat direct als je ze met dat Woord ziet werken. In feite beschouwen ze het als een „materiaal” waarmee ze wat kunnen doen. Ze maken er bijvoorbeeld een preek van. Of zetten met behulp daarvan een theologische verhandeling in elkaar. Ze leggen om zo te zeggen dat Woord op hun werktafel, bekijken het van alle kant, pluizen het uit en proberen er wat uit te halen en wat van te maken. Een theologisch stelsel bijvoorbeeld.

In feite is deze houding een elementaire en principiële miskennis van het Woord.

Ze is ook door en door oneerbiedig. Want we hebben in dat Woord met de levende God zelf te doen. We worden door Hem daarmee aangesproken. We worden daarmee, om maar iets te noemen, daardoor radicaal in gebreke gesteld en veroordeeld.

We blijven daarom altijd **onder** het Woord.

Aan een theoloog werd eens gevraagd: „Mijnheer staat u met uw onderwijs geheel op het Woord van God?” Hij antwoordde: „Neen, ik sta niet **op** het Woord, ik sta **eronder!**” Dat antwoord was treffend juist.

Calvijn zegt in zijn Institutie dat het hoogste bewijs van de waarheid der Schrift daaraan ontleend wordt dat de „Persoon Gods” daarin tot ons spreekt!

Ten opzichte van het Woord der Schrift past ons daarom als enig goede houding de ootmoedige gehoorzaamheid, de houding van het: Spreek Here, want Uw knecht hoort.

We kunnen nooit over dat Woord heersen. Het Woord gaat in diepte en rijkdom oneindig ver uit ook boven de bevattings van de genialeste theoloog. We kunnen en mogen er alleen nederig, ontvankelijk naar luisteren. En in vreze en beven doorgeven wat de Geest van God daarin tot de gemeente zegt.

In het Woord Gods hebben we altijd met God zelf te doen. Als het tot ons komt plaatst God ons vóór zich en komen wij in de situatie van de laatste ernst. Want God spreekt ons dan daarin aan en het gaat in zijn spreken dan om leven of dood.

* * *

Maar hiermee is nog lang niet alles over dat Woord gezegd.

We moeten ons namelijk ook afvragen **waartoe** de Here ons met zijn Woord toespreekt.

Het antwoord op die vraag geeft ons de Schrift zeer duidelijk.

Dat Woord, en dan speciaal het Evangelie, is, zo horen we, een kracht Gods tot zaligheid. Het is een levendmakend Woord, een Woord waardoor God ons wederbaart. Het Woord is een vruchtbaar zaad. Het gepredikte Woord is kort en goed zaligmakend.

God heeft geen andere wijze om ons de zonden te vergeven, zo schreef Luther eens, als door het mondelinge Woord dat Hij ons bevolen heeft. Wanneer men de vergeving niet in het Woord zoekt waarin God ze gelegd heeft kan men tevergeefs naar de hemel gapen om de genade, of zoals de geestdrijvers dat zeggen, de innerlijke vergeving, maar men ontvangt die dan niet!

Calvijn is het met deze woorden van harte eens.

Wij ontvangen de zaligheid, zo schreef hij, alleen en uitsluitend uit het Evangelie, aangezien God ons nergens anders zijn gerechtigheid openbaart.

In een van zijn geschriften zegt Calvijn op prachtige wijze wat God met zijn Woord doet. Calvijn zegt daarin dat het geestelijk voedsel waardoor de Here ons onderhoudt het Woord van God is, waardoor Hij ons ook wederbaart. Dat het Woord dit grootse werk kan doen, komt omdat Jezus Christus Die alleen ons leven is ons in dat Woord wordt gegeven en toegediend.

Nadat hij dat gezegd heeft geeft Calvijn ook aan op welke wijze God de zijnen het leven geeft. Dat leven is nergens anders te vinden dan in God. Maar — God heeft de ganse volheid van leven gesteld in Jezus, om dat door middel van Hem aan ons mee te delen. En dan gaat Calvijn zó verder: Geheel op dezelfde wijze (tout ainsi que) als God de ganse volheid van leven in Jezus heeft gesteld opdat wij door middel van Hem daaraan deel zouden krijgen, heeft God zijn Woord verordend als het instrument

Geen verheerlijking van de vrijmaking

Vrijmaking is geen pleziertje, doch een opgedrongen daad van neen zeggen tegen een brutale eis om ja te zeggen. Zij is dus een enkele acte van gehoorzaamheid door overigens met alle boosheden behepte mensen. En net zo min als men een verheerlijking b.v. van een bepaalde eigen bekeringsacte aandurft, net zo min verheerlijkt men de vrijmaking. Die was ook zo'n bekeringsacte. Net zo min als de Samaritaan, die de door de priesters voorbijgegangene geplunderde zieke man zijn daad van naastenliefde verheerlijkte, net zo min als Luther zijn „ik kan niet anders” (met respect voor de historiografen als 't niet mocht gebeurd mocht zijn) verheerlijkte, net zo min als Petrus, die man tegen wie men 'n hele fluistercampagne zou kunnen beginnen, zijn „neen” tegen Kajafas verheerlijkt, net zo min zal iemand de vrijmaking verheerlijken.

K. Schilder.

door middel waarvan Jezus Christus ons met al zijn genadegaven wordt toebedeeld.

Zo draagt God dus in zijn Woord Gods genade, Jezus Christus en al zijn schatten en gaven naar ons toe en die worden ons in en door het Woord geschonken.

In onze confessie is dat ook uitdrukkelijk vastgelegd. Art. 35 van de Nederl. Geloofsbel. zegt ons, dat het geestelijk en hemelse leven aan ons wordt gegeven in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies in de gemeenschap des lichaams van Christus. En in de Dordtse leerregels belijdt de kerk (III/IV, 17) dat God de mensen door het Evangelie wederbaart want dat Evangelie heeft God verordeneerd tot een **zaad der wedergeboorte** en een **spijs der ziel**.

* * *

Nu is het evenwel ook zo dat het Woord van God, het Evangelie van Christus, en dan speciaal zoals deze gepredikt worden, een dodende, een veroordelende uitwerking kunnen hebben.

De klassieke Schriftplaats daarvoor is 2 Kor. 2 : 15 en 16: Want wij zijn voor God een geur van Christus onder hen die gered worden, en onder hen, die verloren gaan; voor dezen een doodslucht ten dode, voor genen een levensgeur ten leven.

Als men deze Schriftwoorden oppervlakkig leest krijgt men de indruk dat daarin gezegd wordt dat het Woord Gods tweeërlei op één lijn staande, in één vlak liggende liggende effecten heeft. Enerzijds een levenverwekkende, verlossende, anderzijds een verdoemende en dodende.

In onlosmakelijk verband daarmee stelt men het dan ook wel zo voor dat de Here Christus — die trouwens ook de eigenlijke prediker van Gods Woord is — ook tweeërlei, zeer zeker lijnrecht tegenover elkaar staand, maar tegelijk toch ook in één vlak liggend, werk verricht. Namelijk enerzijds verlossen. Anderzijds verdoemen. Is Christus niet tegelijk een rots des behouds en een steen des aanstoots?

Met ongelooflijke felheid keert Calvijn zich tegen **deze** coördinatie van de verlossende en de verdoemende werking van Jezus Christus. En evenzo tegen de genoemde gelijkstelling van de verlossende en verdoemende werking van het Woord van God.

Een dergelijke coördinatie is naar Calvijns opvatting niets minder dan een radicale verknoeiing van het Evangelie!

Jezus Christus is **Verlosser**. Hij is niet gekomen om de wereld te veroordelen maar om die te behouden!

Jezus Christus behoefde waarachtig niet te komen om de mensen te verdoemen! Want die zijn reeds vóór Hem en zónder Hem drie-viermaal veroordeeld!

Neen, Jezus Christus is Zaligmaker. Dat is zijn eigenlijke ambt (proprium officium). Dat Christus ten slotte ook de ongelovige mensheid veroordeelt dat is ten opzichte van Hem iets **accidenteels**, iets **occasioneels**, iets dat **tegen zijn wezenlijke natuur ingaat!**

En precies zo staat het met het Woord van God. Dat is immers ook het Evangelie van Jezus Christus. Dat Woord is naar zijn **eigenlijke na-**

tuur, maar zijn genuïene aard en heilswoord, een verlossend Woord, een rechtvaardigend Woord, een levendmakend Woord. Het is naar zijn eigenlijke natuur een helder licht, een vruchtbaar zaad. Het dient om te bouwen en niet af te breken. **Als het Evangelie vanuit zichzelf en naar zijn eigenlijke natuur wordt beschouwd is het zaligmakend voor alle mensen.**

En zeker, dat Evangelie doodt ook, verdoemt ook. Dat zegt de Schrift duidelijk.

Maar als het Evangelie deze dodende, verdovende werking uitoefent geschiedt er iets dat tegen de eigenlijke natuur van het Evangelie ingaat. Die verschrikkelijke werking van het Evangelie is ten aanzien van het Evangelie iets **accidenteels**, iets **occasioneels**, iets **bijkomstigs**.

Dat het Evangelie deze gruwelijke uitwerking heeft vindt haar oorzaak alléén in de zonde, de schuld, de goddeloosheid der mensen. Daardoor wordt het Evangelie veranderd van een levenswerkende in een dodende, van een verlossende in een verdoemende kracht.

Het is met het Evangelie in dit opzicht precies zo als uit de zon. De „natuur” van de zon is dat zij licht en leven geeft. Maar schijnt zij op een zieke plant dan is die in een ogenblik verdord. En bestraalt zij een lijk dan gaat dat sneller tot ontbinding over. Maar dat ligt niet aan de zon. Dat komt alleen voort uit de gesteldheid van dat waarop zij schijnt.

Er is dus volgens Calvijn een radicaal verschil tussen de relatie van de prediking en het daardoor bewerkte geloof — én de relatie tussen de prediking en het daardoor gewerkte verderf. Er is een principiële **discongruïteit** tussen de werking van het Evangelie welke een heilseffect sorteert — én de werking van dat zelfde Evangelie waardoor zij als een kracht des verderfs fungeert.

Dat de prediking zaligmakend werkt is haar **specifieke natuur haar genuïene eigenschap, haar eigenlijke ambt**. Wanneer de prediking voor hen die haar verwerpen een oorzaak der verdoemenis en des doods wordt, is dat ten aanzien van die prediking iets **accidenteels**, iets **occasioneels**, iets **bijkomstigs**, ja, iets dat geheel tegen haar wezenlijke natuur indruist. Ten aanzien van die goddelozen is het evenwel iets **eigens**, iets **genuïens**.

Wat ons dus bij de overweging van de aard van het Woord steeds voor ogen moet staan is dat het een rechtvaardigend, een wederbarend, een levenwekkend, een verlossend Woord is.

Met dat doel wordt het door God via de Schrift tot de mensen gesproken. Calvijn zegt zelfs dat als we letten op deze wezensatuur van het Woord, wij mogen zeggen dat God omdat Hij wil dat het Evangelie aan **alle** mensen gepredikt moet worden. Hij ook wil dat **alle** mensen zalig worden. God speelt geen spelletje met de mensen als Hij hun het Woord laat prediken. Neen, als Hij beveelt dat men dat zal doen verklaart Hij daarmee wat Hem aangenaam is, namelijk dat de geroepenen tot Hem komen. Hij belooft ook met ernst allen, die tot Hem komen en geloven, de rust der zielen en het eeuwige leven (Dordtse Leerregels III/IV, 8).

Wat we tot nu toe vonden kunnen we als volgt samenvatten.

1. Gods Woord is een **levend Woord**. God zelf komt daarmee en daarin tot ons. Het bestaat alleen in zijn mond. Het is een permanent van Hem uitgaande kracht. Als we het horen staat Hij voor ons, spreekt Hij ons aan en grijpt Hij ons daarmee beet.

2. Gods Woord is een **heilswoord**, een wederbarend, een levengevend Woord. Het is zaad der wedergeboorte, spijze der ziel. Dat is het eigenlijke ambt van het Woord. Als het verdoemend werkt geschiedt er iets dat tegen de natuur van het Woord ingaat.

3. God spreekt ons met dat Woord toe **opdat wij het zouden geloven**. Gods ernstige, geopenbaarde bedoeling met dat Woord is dat het geloofd wordt. Hij geeft ons zelfs het bevel dat wij het zullen geloven.

Dit alles behoort tot het „wezen”, de „natuur” van dat Woord. Dat alles bij elkaar is de „woord-heid” van Gods Woord.

Het is nu zo, dat God en God alleen door zijn Geest met dat Woord in de zijnen bereikt wat Hij overeenkomstig zijn geopenbaarde bedoeling daarmee in de mensen bereiken wil. Dat wil zeggen: God brengt de mensen tot het geloof in zijn Woord en daardoor tot gemeenschap met Christus en het heil in Hem. Dat geloof heeft evenwel geen bestand, kracht, effect in zich zelf. Het is niet meer dan het geopend worden en geopend blijven van het hart door het Woord van God vóór dat Woord. Het geloof is in dit procedé louter receptie.

En wanneer nu een mens gelooft is in hem het Woord in zijn volle kracht werkzaam. Dan ontplooit het zich zó dat er uit komt wat er in zit. Dan is het Woord in hem in zijn volle activiteit en effectiviteit. Dan zien we in concreto welke grote dingen God met zijn Woord doet. Calvijn gebruikt in dit verband een niet ongevaarlijke, maar hier toch veel illustrerende uitdrukking. Hij zegt n.l.: Wat het woord in potentie (potentia) is, zien we dan in volle actie (actu).

Neen, als dat Woord tot dat effect komt, **wordt** het niet pas **dank zij dat effect** tot Woord! Er komt dan niets **bij**, in het Woord waardoor het pas echt Woord wordt! Geen sprake van. Er komt dan alleen uit het Woord wat er van nature reeds in zat. Er komt alleen de volle **ontplooiing** van de kracht, het vermogen, de heerlijkheid van dat Woord.

Dat het Woord zaad der wedergeboorte is, blijkt, wordt openbaar, treedt in de volle werkelijkheid aan het licht, als metterdaad een wedergeboorte door dat Woord tot stand komt. — Maar het is niet zo dat het Woord dóór, dank zij de wedergeboorte zaad der wedergeboorte **wordt!** Met andere woorden: dat het zaad-der-wedergeboorte-zijn van het Woord afhankelijk is van die wedergeboorte. Integendeel, omdat het Woord naar zijn aard, ten volle **onafhankelijk** is van een eventuele concrete wedergeboorte is, kán het zaad der wedergeboorte zijn en is het dat ook. Maar het is wel zo, dat in die concrete wederbaring het Woord als zaad der wedergeboorte tot zijn volle activiteit en effectiviteit komt.

Dat het Woord spijze der ziel is blijft, wordt openbaar, treedt in volle werkelijkheid aan het licht als de mensen metterdaad daardoor worden gevoed. Maar het is niet zo dat het Woord **dank zij** die voeding spijze der ziel **wordt**. Met andere woorden: het spijze-der-ziel-zijn van dat Woord is niet van die voeding afhankelijk. Integendeel, juist omdat het Woord ten volle **onafhankelijk** van die voeding spijze der ziel is kan het tot voeding der ziel strekken. Alleen — in die concrete voeding der ziel, het gevoed worden der ziel door het Woord komt het Woord in zijn karakter van spijze-der-ziel te zijn tot volle activiteit en effectiviteit.

Zie dit alles heb ik **bedoeld**, en **gezegd** toen ik schreef dat het Woord tot zijn volle Woord-heid komt als het tot geloof daarin komt.

Het zal nu duidelijk zijn dat daarmee in de verste verte niet mee is bedoeld of gezegd dat de Woord-heid van het Woord van het geloof afhankelijk is. Of dat het geloof een constitutieve factor van het Woord is. Het geloof is wel het effect, de vrucht van het Woord, en zo de aanvaarding daarvan en het vertrouwen erop, maar het constitueert ook niet voor het geringste dat Woord zelf in zijn specifieke Woord-heid.

Dynamiet komt tot zijn volle dynamiet-heid als het rotsen doet springen, maar daarom is die dynamietheid niet van die rotsen en springen ervan afhankelijk en is het springen van de rotsen geen constitutief element van het dynamiet.

De zon bereikt haar volle zonheid in de tropische gebieden, maar daarom is de zon met haar licht, warmte en kracht niet van die tropische gebieden afhankelijk en vormen deze geen constitutief element van die zon.

Ik moge in dit verband nog even ter illustratie wijzen op Rom. 2 : 29, waar Paulus zegt dat de besnijdenis is „die van het hart door de Geest”. Van Leeuwen schrijft bij deze Schriftplaats: de ware besnijdenis is die welke „gewerkt (wordt) door de Geest, een werk door God zelf gewrocht wanneer Hij „Zijn wet in het hart Zijner kinderen inschrijft”.

En Greijdanus: de „besnijdenis is die van het hart, d.i. de door God gewilde, wezenlijke besnijdenis is die des harten.” Paulus neemt met deze woorden het gehele effect van de besnijdenis in die besnijdenis op. Calvijn schrijft bij dit Schriftwoord dat als Paulus over de besnijdenis en de doop spreekt, zonder daarover te strijden, hij ze steeds verbindt met de krachtdadigheid en de vervulling van de beloften.

Ik vraag: **heeft Paulus door zó te spreken de sacramenten gesubjectiveerd en het effect ervan tot een constitutieve factor daarvan gemaakt?**

De volgende week gaan we verder. C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Amersfoort-C. (vak. wijlen Ds. J. A. Vink); Dr. C. Trimp te Voorburg; te Valthermond-2e Exloërmond (bij accl.): A. Geelhoed te Zwagerveen-Zwaagwesteinde; te Ermelo: T. J. Keegstra van Tiel-Zaltbommel.

Candidaats-examen: Geslaagd voor het candidaats-examen de heer K. J. Kapteyn, O. Ebbingestraat 30a, Groningen.

Ds. J. P. Unger. Op zondag 28 febr. j.l. nam Ds. J. P. Unger, na een ambtsperiode van ruim 18 jaar, in de namiddagdienst afscheid van de gemeente te Lemelerveld, wegens bekomen emeritaat. De afscheidspreek handelde over 1 Cor. 3 : 12-15. Ds. Unger werd toegesproken door br. W. Dijk namens de kerkeraad; door Ds. Kroes namens de classis Zwolle en de genabuurde gemeente Dalfsen; door de brs. Kooy en Boxman namens de kerk van Nijverdalen en tenslotte door burgemeester Van Reeuwijk namens de gemeente van Ommen.

Inhoud „Opbouw”

Geloven... geen zaak voor de luie stoel	H. S.
Liefde voor de kerk	C.V.
Mogen en moeten onze kinderen deelnemen aan het avondmaal des Heren	G. V.
Te Berde	v. O.
Ik ellendig mens	D. W. L. M.
Van moeder te leren	P. A. H.
Aantekeningen bij de kerkenordening	K. D.
Persschouw	
Kerknieuws	

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met ingang van 1 april a.s. begint de 9e jaargang van Opbouw.

We verzoeken de abonnees hun abonnementsgelden te willen overmaken op postrekening 233117 t.n.v. DRUKKERIJ STEENBERGEN, Zeist, met bijvermelding **OPBOUW!**

De abonnementsprijs is in verband met kostenstijging verhoogd tot f 12.— per jaar, per halfjaar f 6.—, buitenland f 15.— per jaar, luchtpost f 25.— per jaar. Studenten abonnementen f 8.— per jaar, f 4.— per halfjaar.

Ter voorkoming van hoge inningskosten verzoeken we U ons hierin terwille te zijn. De administratie.

Beverwijk. „De Classis Haarlem, in vergadering bijeen op 20 febr. 1965, kennis genomen hebbende van de uitspraak van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven-1964

„dat de dolerende kerkeraad als wettige kerkeraad van De Gereformeerde Kerk te Beverwijk in het verband der zusterkerken ontvangen dient te worden en dat de classis Haarlem mitsdien zijn credentiebrieven dient te aanvaarden”,

constaterende dat in haar midden geen overeenstemming bestaat omtrent de juistheid der **overwegingen**, die deze Generale Synode tot haar besluitvorming hebben geleid, besluit

a. de **uitspraak** als boven geciteerd voor vast en bondig te houden,
b. de vergadering te schorsen tot zaterdag 6 maart 1965, om dan met de kerk te Beverwijk (adres br. A. C. Kalis) het agendum verder af te werken,

en besluit voorts hiervan kennis te geven aan de kerk te Beverwijk (adres br. A. C. Kalis) en aan ds. L. E. Oosterhoff, en hiervan mededeling te doen aan de zusterkerken in den lande”.

ADRESSEN

Ds. J. van Raalte, woont thans Burgemeester Ulco de Vriesweg 1, 't Harde. Telef. (na 1 april) 05255-584.

Groningen-Noord, scriba: J. K. Zuidhof, „Calmato”, Magnoliastraat 4, Groningen (Selwerd). Giro 897986.

PROPAGANDA OPBOUW ENSCHEDE

Gedurende enige maanden heeft U ter kennis-making Opbouw ontvangen.

Deze week ontvang U het Opbouwnummer nog gratis.

Wanneer U zich wenst te abonneren op het blad, verzoeken we U beleefd bijgevoegde kaart terug te zenden, dit kan portvrij geschieden.

Het Comité.

LANGERAK (ZH)

Het bestuur van de School met de Bijbel te Langerak aan de Lek vraagt per 1 sept. a.s. een

HOOFD

Geref. (vrijg.). Viermansschool. Ambtswoning aanwezig. Verplaatsingskosten besluit van toepassing. Brieven aan het hoofd der school, J. J. Lakerveld, Waal 7, Langerak (ZH). Tel. 01843-273 (voor inlichtingen).

Ter overname aangeboden: Aantal delen der **Korte Verklaring** à f 4,- per stuk. Inlichtingen onder no. 14 bureau van dit blad.